

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KINH TẾ VÀ QUẢN TRỊ KINH DOANH**

NGUYỄN VĂN PHỤNG

**THỰC TRẠNG VÀ CÁC GIẢI PHÁP
NHẪM CẢI THIỆN MÔI TRƯỜNG Ở LÀNG NGHỀ
THỊ XÃ TỪ SƠN TỈNH BẮC NINH**

Chuyên ngành: Quản lý kinh tế

Mã số: 60 34 01

LUẬN VĂN THẠC SĨ KINH TẾ

Người hướng dẫn khoa học: TS. Phí Văn Kỳ

Thái Nguyên – 2012

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan luận văn này là công trình nghiên cứu của riêng tôi. Các số liệu, kết quả nêu trong luận văn là trung thực và chưa được ai công bố trong các công trình nào khác.

Tôi cam đoan rằng các thông tin trong luận văn được trích dẫn từ các tài liệu có nguồn gốc tin cậy./.

TÁC GIẢ LUẬN VĂN

Nguyễn Văn Phụng

LỜI CẢM ƠN

Để hoàn thành luận văn này, tôi xin cảm ơn:

- Các thầy, cô giáo Phòng quản lý đào tạo sau đại học, các Khoa, Phòng Trường đại học Kinh tế và Quản trị kinh doanh Thái Nguyên.

- Đặc biệt tới thầy giáo Tiến sĩ Phí Văn Kỳ đã tận tình hướng dẫn, chỉ bảo.

- Các cơ quan, ban ngành của tỉnh Bắc Ninh, các phòng ban của thị xã Từ Sơn, lãnh đạo các địa phương nơi có làng nghề.

- Cuối cùng, tôi xin chân thành cảm ơn gia đình, bạn bè, những người đã động viên và giúp đỡ tôi cả về tinh thần lẫn vật chất trong suốt quá trình học tập và nghiên cứu để thực hiện đề tài này.

Bắc Ninh, ngày tháng 9 năm 2012

HỌC VIÊN

Nguyễn Văn Phụng

MỤC LỤC

Lời cam đoan.....	i
Lời cảm ơn	ii
Mục lục.....	iii, iv, v,vi
Danh mục các ký hiệu, chữ viết tắt.....	vii
Danh mục các bảng, biểu	viii
MỞ ĐẦU.....	1
1. Tính cấp thiết của đề tài	1
2. Mục tiêu nghiên cứu.....	2
3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu.....	2
4. Những đóng góp của đề tài	3
5. Bố cục của luận văn	3
CHƯƠNG 1: TỔNG QUAN TÀI LIỆU NGHIÊN CỨU.....	4
1.1. Cơ sở lý luận	4
1.1.1. Làng nghề với phát triển kinh tế xã hội nông thôn	4
1.1.1.1. Khái niệm và tiêu chí làng nghề.....	4
1.1.1.2.Đặc điểm chung của làng nghề	4
1.1.1.3. Phân loại và đặc trưng sản xuất của các làng nghề.....	5
1.1.1.4. Một số làng nghề chính ở Việt Nam	7
1.1.1.5. Vai trò của làng nghề trong sự phát triển kinh tế - xã hội.....	8
1.1.1.6. Những tác động tiêu cực đến môi trường của làng nghề	12
1.1.2. Những vấn đề về môi trường và ô nhiễm môi trường làng nghề.....	14
1.1.2.1. Quan niệm về môi trường và ô nhiễm môi trường	14
1.1.2.2. Tổng quan về môi trường và ô nhiễm môi trường làng nghề	16
1.1.2.3. Hiện trạng phát thải ô nhiễm môi trường ở các làng nghề.....	17
1.1.2.4. Tác động của sản xuất ở làng nghề tới sức khỏe cộng đồng.....	21
1.2. Ô nhiễm môi trường làng nghề và kinh nghiệm xử lý ô nhiễm.....	22
1.2.1. Ô nhiễm môi trường làng nghề ở Việt Nam	22
1.2.2. Kinh nghiệm xử lý môi trường của một số nước trên thế giới	23
1.2.2.1. Nhật Bản.....	23
1.2.2.2. Singapo.....	24

1.2.3. Kinh nghiệm xử lý ô môi trường của một số tỉnh trong nước	25
CHƯƠNG 2: PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU	28
2.1. Câu hỏi nghiên cứu	28
2.2. Phương pháp nghiên cứu.....	28
2.2.1. Phương phân tích số liệu.....	28
2.2.2. Phương pháp phân tích so sánh.....	28
2.2.3. Phương pháp thu thập số liệu.....	28
2.2.4. Phương pháp xử lý tài liệu	29
2.2.5. Phương pháp thống kê môi trường.....	29
2.3. Hệ thống các chỉ tiêu phân tích về môi trường	29
2.3.1. Môi trường không khí bị ô nhiễm	29
2.3.2. Môi trường nguồn nước bị ô nhiễm	30
2.3.3. Môi trường đất bị ô nhiễm	30
2.3.4. Tiếng ồn và các yếu tố khí hậu	30
2.4. Hệ thống chỉ tiêu phân tích về phát triển sản xuất làng nghề	30
2.4.1. Hệ thống chỉ tiêu phân tích kinh tế.	30
2.2. Hệ thống chỉ tiêu phân tích xã hội	30
CHƯƠNG 3: KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU VÀ THẢO LUẬN.....	32
3.1 Đặc điểm địa bàn nghiên cứu.....	32
3.1.1. Đặc điểm tự nhiên	32
3.1.1.1. Vị trí địa lý	32
3.1.1.2. Địa hình, kinh tế, xã hội.....	32
3.1.1.3. Khí hậu và thời tiết.....	32
3.1.1.4. Đặc điểm đất đai.....	33
3.1.1.5. Đặc điểm về dân số lao động	35
3.1.1.6. Hệ thống cơ sở hạ tầng.....	37
3.1.2. Tình hình phát triển kinh tế.....	38
3.2. Thực trạng phát triển sản xuất và ô nhiễm môi trường ở làng nghề thị xã Từ Sơn, tỉnh Bắc Ninh	40
3.2.1. Thực trạng phát triển sản xuất ở làng nghề thị xã Từ Sơn.....	40
3.2.1.1. Loại hình sản xuất kinh doanh chủ yếu tại các làng nghề	40

3.2.1.2. Tình hình đất đai cho phát triển ngành nghề của các cơ sở sản xuất	44
3.2.1.3. Tình hình vốn và trang thiết bị sản xuất.....	45
3.2.1.4. Tình hình lao động trong các làng nghề.....	48
3.2.1.5. Đóng góp của ngành nghề cho kinh tế xã hội của địa phương	53
3.2.2. Thực trạng ô nhiễm môi trường ở LN thị xã Từ Sơn tỉnh Bắc Ninh	55
3.2.2.1. Nhóm làng nghề tái chế kim loại	55
3.2.2.2. Nhóm làng nghề sản xuất đồ gỗ mỹ nghệ.....	62
3.2.2.3. Nhóm làng nghề dệt nhuộm	69
3.2.2.4. Ô nhiễm môi trường tại các làng nghề và tác động đến đời sống, sức khoẻ và sản xuất nông nghiệp của cộng đồng dân cư.....	73
3.2.2.5. Nguyên nhân và tồn tại	75
CHƯƠNG 4: CÁC GIẢI PHÁP NHẪM CẢI THIỆN MÔI TRƯỜNG Ở LÀNG NGHỀ THỊ XÃ TỪ SƠN TỈNH BẮC NINH.....	78
4.1. Quan điểm, định hướng và mục tiêu phát triển làng nghề gắn liền với bảo vệ môi trường.....	78
4.1.1. Quan điểm phát triển làng nghề của tỉnh Bắc Ninh	78
4.1.2. Định hướng phát triển làng nghề của tỉnh Bắc Ninh	79
4.1.3. Mục tiêu phát triển làng nghề của tỉnh Bắc Ninh	80
4.2. Các giải pháp nhằm cải thiện môi trường và thúc đẩy sự phát triển bền vững ở làng nghề thị xã Từ Sơn.....	80
4.2.1. Quy hoạch các cụm công nghiệp làng nghề, đa nghề.....	80
4.2.2. Tăng cường sử dụng công cụ pháp luật và các công cụ kinh tế để chống ô nhiễm môi trường làng nghề	85
4.2.3. Ứng dụng khoa học công nghệ mới vào sản xuất và xử lí ô nhiễm môi trường	91
4.2.4. Hỗ trợ về tài chính và kỹ thuật để bảo vệ môi trường các làng nghề	91
4.2.5. Tổ chức phân cấp bộ máy quản lý nhà nước về bảo vệ môi trường	95
4.2.6. Thực hiện xã hội hoá công tác bảo vệ môi trường tại các làng nghề.....	95
4.3. Kiên nghị.....	97
KẾT LUẬN	99

DANH MỤC CHỮ VIẾT TẮT

Ký hiệu	Chú giải
BOD	Nhu cầu ô xi sinh hoá
BVMT	Bảo vệ môi trường
COD	Nhu cầu ô xi hoá học
DO	Hàm lượng ô xi hoà tan
ONMT	Ô nhiễm môi trường
SS	Chất rắn lơ lửng
SXSH	Sản xuất sinh học
QCCP	Quy chuẩn cho phép
QCVN	Quy chuẩn Việt Nam
TCMT	Tiêu chuẩn môi trường
NSTP	Nông sản thực phẩm
TSS	Tổng chất rắn lơ lửng
TTCN	Tiểu thủ công nghiệp
CN	Công nghiệp
UBND	Ủy ban nhân dân
CNH, HĐH	Công nghiệp hoá, Hiện đại hoá
GĐ	Giai đoạn
HTX	Hợp tác xã
TNHH	Trách nhiệm hữu hạn
CC	Cơ cấu
SL	Số lượng

DANH MỤC BẢNG BIỂU

Bảng 1.1: Trình độ kỹ thuật ở các làng nghề.....	13
Bảng 3.1: Hiện trạng sử dụng đất đai của thị xã giai đoạn 2009 – 2011	34
Bảng 3.2: Tình hình dân số, lao động của thị xã giai đoạn 2009 – 2011	36
Bảng 3.3: Kết quả sản xuất kinh doanh của thị xã giai đoạn 2009 – 2011	39
Bảng 3.4: Các loại hình tổ chức sản xuất ngành nghề giai đoạn 2009-2011.....	42
Bảng 3.5 Đất đai cho phát triển làng nghề của các cơ sở điều tra năm 2011	44
Bảng 3.6: Tình hình trang thiết bị của các cơ sở trong làng nghề năm 2011	47
Bảng 3.7: Quy mô lao động tại các cơ sở làng nghề năm 2011.....	50
Bảng 3.8: Trình độ kỹ thuật của lao động ở các cơ sở làng nghề năm 2011.....	52
Bảng 3.9: Kết quả phân tích chất lượng nước mặt làng nghề Đa Hội.....	57
Bảng 3.10: Kết quả phân tích mẫu nước thải Đa Hội	58
Bảng 3.11: Các dạng phát thải từ hoạt động tái chế kim loại	59
Bảng 3.12: Kết quả phân tích nước ngầm tại Đa Hội.....	60
Bảng 3.13: Kết quả phân tích chất lượng không khí khu vực Đa Hội.....	60
Bảng 3.14 Kết quả phân tích mẫu đất tại làng nghề Đa Hội.....	61
Bảng 3.15 Các dạng chất thải phát sinh tại Đồng Ky.....	65
Bảng 3.16 Kết quả phân tích chất lượng nước thải và nước mặt tại Đồng Ky.....	66
Bảng 3.17 Kết quả phân tích chất lượng nước ngầm tại Đồng Ky.....	67
Bảng 3.18 Kết quả phân tích chất lượng môi trường không khí của Đồng Ky... ..	68
Bảng 3.19 Kết quả phân tích chất lượng đất làng nghề đồ gỗ Đồng Ky.....	69
Bảng 3.20 Kết quả phân tích chất lượng nước thải tại làng nghề Tương Giang... ..	71
Bảng 3.21 Kết quả phân tích chất lượng nước mặt tại làng nghề Tương Giang... ..	71
Bảng 3.22 Kết quả phân tích môi trường không khí khu vực làng nghề Tương Giang... ..	72
Bảng 3.23 Kết quả phân tích chất lượng đất khu vực làng nghề Tương Giang	72
Bảng 3.24 Lượng chất thải rắn phát sinh từ làng nghề dệt nhuộm Tương Giang	73
Bảng 3.25 Tình hình sức khỏe của người dân trong các làng nghề	74
Bảng 4.1 Phân loại tác động của các loại làng nghề tới môi trường.....	81
Bảng 4.2 Quy định mức thu phí nước thải công nghiệp.....	89

DANH MỤC BIỂU ĐỒ VÀ HÌNH

Biểu đồ: 1.1: Phân loại làng nghề Việt Nam theo ngành nghề sản xuất	7
Biểu đồ 1.2: Tỷ lệ các làng nghề có các dịch vụ xã hội trong tổng số làng nghề được khảo sát.....	10
Biểu đồ 1.3: Kim ngạch xuất khẩu từ các sản phẩm làng nghề của Việt Nam.....	11
Hình 3.1: Quy trình gia nhiệt, tẩy rỉ và mạ kẽm điện.....	56
Hình 3.2: Quy trình công nghệ sản xuất đồ gỗ	63
Hình 3.3: Quy trình sản xuất đồ gỗ tại làng Đồng Kỵ	64

MỞ ĐẦU

1. Tính cấp thiết của đề tài

Trong những năm qua, ở nhiều vùng nông thôn nước ta các làng nghề đang phát triển khá mạnh và đóng góp đáng kể cho phát triển kinh tế - xã hội của các địa phương. Song bên cạnh đó, cũng nảy sinh nhiều vấn đề về môi trường bức xúc, đòi hỏi sự quan tâm tháo gỡ kịp thời của các ngành, các cấp, đặc biệt là chính quyền các địa phương nơi có làng nghề.

Việc phát triển làng nghề là một phân quan trọng của công nghiệp hoá - hiện đại hoá nông nghiệp và nông thôn trong những năm gần đây. Phát triển mạnh những ngành nghề, đẩy mạnh xuất khẩu các sản phẩm làng nghề truyền thống có giá trị kinh tế cao, sử dụng được nhiều lao động là lợi thế của làng nghề địa phương. Đời sống nông dân ở nhiều vùng nông thôn trong cả nước đã khấm khá lên do sản xuất nông nghiệp phát triển đồng thời với việc khôi phục và phát triển các làng nghề. Nhiều làng nghề đã nêu được bài học về làm giàu ở nông thôn. Tuy nhiên chính những nơi này đã và đang phải đối mặt với tình trạng ô nhiễm môi trường, cần phải giải quyết kịp thời.

Hiện nay, việc khôi phục và phát triển làng nghề nông thôn đang có nhiều thuận lợi, được Nhà nước hỗ trợ kinh phí và tìm đầu ra cho sản phẩm. Tuy nhiên, do phát triển tự phát, ồ ạt và thiếu quy hoạch nên đã dẫn tới hậu quả là môi trường ở các làng nghề đang bị ô nhiễm nghiêm trọng. Tại nhiều làng nghề hiện nay đang bị ô nhiễm cả về: Vật lý, hóa học và sinh học. Hiện trạng về ô nhiễm biểu hiện: Không khí thì bị ô nhiễm về nhiệt, tiếng ồn, hơi độc, bụi khói và không gian sống thì ngày càng bị thu hẹp do đất phải nhường chỗ cho sản xuất công nghiệp và các công trình khác. Đất sản xuất nông nghiệp và nguồn nước sinh hoạt nhiều nơi đang có nguy cơ bị ô nhiễm nặng do phế thải công nghiệp và sinh hoạt. Cây xanh vốn là đặc trưng của nông thôn Việt Nam, nhưng nay đã bị thu hẹp dần nhường chỗ cho các công trình xây dựng. Ô nhiễm môi trường đã và đang tác động xấu đến sức khỏe con người, người dân làng nghề đang có nguy cơ mắc bệnh mà do ô nhiễm môi trường gây nên như da liễu, hô hấp, đường ruột và ung thư....